

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 79

van **KRISTOF SLAGMULDER**

datum: 22 oktober 2020

aan **BEN WEYTS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Hoger onderwijs - Invloed China

De samenwerking tussen China en West-Europese naties, waaronder Vlaanderen, is op het gebied van onderwijs en wetenschap de afgelopen jaren snel toegenomen. De samenwerking bevat vele voornamelijk materiële en financiële voordelen, maar brengt ook zorgen met zich mee inzake financiële afhankelijkheid van China, ongewenste kennisoverdracht, spionage en politieke beïnvloeding. China ziet, als totalitair-communistische staat, in academische samenwerking immers niet alleen een wetenschappelijk belang. Academische samenwerking is een manier om belangrijke informatie en technologieën te verwerven. Chinese instellingen hebben over het algemeen een beter beeld van potentiële partners en weten beter wat zij uit de samenwerking willen 'halen'. Daardoor bestaat een risico op ongewilde kennisoverdracht naar China op gebieden die van fundamenteel belang zijn voor ons land of die serieuze consequenties hebben voor de bescherming van onze Europese en/of universele waarden, dan wel de economische of nationale veiligheid.

Deze risico's zijn ook aan de Vlaamse universiteiten en onderzoekscentra een reële dreiging. Zo was er recentelijk nog de berichtgeving in De Morgen die aan het licht bracht dat Vlaamse universiteiten, waaronder de KU Leuven en de UGent, samenwerken met de 'Seven Sons of National Defence', zeven Chinese onderzoeksinstituten die in opdracht van de veiligheidsdiensten en het leger onderzoek doen naar technieken die ingezet zouden worden bij schendingen van de mensenrechten.^[1] Deze kwestie werd middels een vraag om uitleg van collega Deckmyn reeds behandeld in de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme.^[2]

Nu zijn de genoemde harde technieken als spionage en onrechtmatige toe-eigening van gevoelige kennis en informatie niet de enige manieren waarop China aan invloed wint. We weten dat landen zoals China er niet voor terugdeinzen om via meer informele wegen invloed te verwerven in het Europese hoger onderwijs. Een voorbeeld daarvan viel te lezen in een recent artikel van het Leuvense studentenblad Veto. De onderzoeksgroep Sinologie aan de KU Leuven heeft namelijk vorig jaar besloten om bij evenementen waar gevoelige thema's aan bod komen, zoals de situatie m.b.t. Hongkong, Taiwan of de Oeigoeren, opnames te verbieden. Daarbij gaat het niet om een formele eis, maar een vraag naar alle aanwezigen om niemand op geluid of beeld vast te leggen. Deze beslissing is er gekomen omdat Chinese studenten terughoudend waren om naar de evenementen te komen, verklaart Nicolas Standaert, hoofd van de Onderzoeksgroep Sinologie aan de KU Leuven. "Veel Chinese studenten hadden interesse in de evenementen, maar waren bang om opgenomen te worden. Wij willen vooral voor Chinese studenten een veilige ruimte

creëren, waarin debat mogelijk is." Standaert is zich bewust van de angst die er bij Chinese studenten heerst: iets verkeerd zeggen, dan online gegooid worden en uiteindelijk door zijn familie en de staat gestraft worden. Volgens hem is de druk vanuit China de laatste vier à vijf jaar enorm verscherpt: "We leven nu in een context waarin China veel meer controle heeft over ideologie, ook in het buitenland. Dat probeert de Chinese overheid ook aan universiteiten actief te doen." [3]

Men zou kunnen zeggen dat dit slechts een beperkte maatregel is die vooral uit het oogpunt van voorzichtigheid en veiligheid van de betrokken studenten genomen wordt, maar in se horen dergelijke maatregelen niet in een Westerse democratie waar we mensenrechten, waaronder het recht op vrijheid van meningsuiting, hoog in het vaandel voeren. Dat we middels dergelijke maatregelen rekening houden met de repressieve houding van een totalitair regime kan men ook beschouwen als een eerste stap in een conformeringsproces dat mogelijk een glibberig hellend vlak wordt. We zien nu reeds dat onder druk van China universiteiten in Angelsaksische landen meer ingrijpende maatregelen nemen. Bijvoorbeeld aan de Engelse Oxford University moeten studenten sinologie of Chinese studies hun papers anoniem insturen. Daarnaast mogen studenten geen lessen opnemen en worden studiehulpessies nu individueel gegeven. In de Verenigde Staten kent ook Princeton University aan elke student een code toe, waarmee die zijn papers geanonimiseerd kan insturen. Aan de Harvard Business School zullen studenten dan weer kunnen weigeren te spreken over gevoelige onderwerpen bij debatten, presentaties of mondelinge examens.

De open vraag die men kan stellen is of in Vlaanderen zowel de overheid als de onderwijsinstellingen daar voldoende aandacht voor hebben en er ook een eenduidig plan van aanpak voor hebben. In de publieke berichtgeving is het thema in Vlaanderen althans weinig aanwezig.

In Nederland bestaat er alleszins wel veel aandacht voor, zowel van overheidswege als in de media en het publieke debat. [4] Een voorbeeld daarvan zagen we begin juli dit jaar toen er toch enige deining was omtrent de conclusies van een rapport dat aantoonde dat de Chinese beïnvloeding in het hoger onderwijs in Nederland zou leiden tot de aantasting van academische vrijheid en vrijheid van meningsuiting. [5] Het desbetreffende onderzoek van het kennisinstituut Clingendael, dat gespecialiseerd is in internationale betrekkingen en geopolitiek, concludeert dat de invloed op het eerste gezicht weliswaar beperkt lijkt, maar de gevolgen kunnen volgens de onderzoekers desalniettemin erg ingrijpend zijn. [6] Deze meer informele invloed in het hoger onderwijs manifesteert zich op allerlei vlakken en gebeurt:

- op grote schaal in de vorm van het (indirect) aanzetten tot zelfcensuur. De meeste onderzoekers, beleidsmedewerkers bij universiteiten, studenten en medewerkers of directeurs van academische uitgeverijen die met of in China werken zeggen aan een vorm van zelfcensuur te doen. Het gaat daarbij niet alleen om zelfopgelegde beperkingen ten aanzien van vrije meningsuiting, maar ook met betrekking tot de keuze van onderwerpen voor onderzoek;
- in ernstige mate in de censuur van academische publicaties van Nederlandse uitgeverijen in China;
- op ruime schaal bij het uitvoeren van onderzoek en het verzorgen van onderwijs in China door Nederlandse burgers alsook door niet-Nederlanders verbonden aan Nederlandse universiteiten;
- in beperkte mate bij het uitvoeren van onderzoek over China dat in Nederland plaatsvindt en bij het verzorgen van onderwijs in Nederland.

In concrete termen leidt het bovenstaande tot zowel aantasting van de Nederlandse kennis over China ten gevolge van vermijding van gevoelige thema's in onderzoek alsook tot aantasting van de kwaliteit van onderzoek over China of onderzoek op andere gebieden dat (deels) in of met China wordt uitgevoerd, ten gevolge van beperking van toegang tot

onderzoeksmogelijkheden en het direct of indirect aanzetten tot (zelf)censuur. Daarom geeft het Clingendael-instituut de volgende aanbevelingen, die we volgens mij ook in Vlaanderen moeten behartigen.

- Het actief waarborgen van academische vrijheid en wetenschappelijke integriteit van onderzoekers en studenten aan Nederlandse kennisinstellingen, inclusief het tegengaan van censuur en zelfcensuur, en het waarborgen van kwaliteit van onderzoek.
 - Het actief versterken van het bewustzijn van de risico's van politieke beïnvloeding in de samenwerking met China.
 - Het voortdurend monitoren van politieke beïnvloeding door China, alsmede het uitbreiden van kennis daarover.
 - Het versterken van diepgaande kennis over China, met name bij bestuursafdelingen binnen kennisinstellingen.
1. Hoe evalueert de minister de vermelde maatregel van de vakgroep Sinologie aan de KU Leuven? Vindt hij dat een terechte veiligheidsmaatregel of ziet hij er veeleer een gevaar in inzake het zich conformeren aan het repressief totalitaire beleid van China?
 2. Is de maatregel van de vakgroep Sinologie uniek in Vlaanderen of zijn er nog andere vakgroepen of universiteiten die gelijkaardige maatregelen nemen m.b.t. voor China gevoelige onderwerpen, al dan niet zelfs los van het feit of ze nu kaderen binnen een opleiding Oosterse talen?
 3. Hebben de VLIR (Vlaamse Interuniversitaire Raad) en/of VLHORA (Vlaamse Hogescholenraad) een uniform kader inzake deze problematiek of regelt iedere instelling dat apart voor zijn studenten, docenten en onderzoekers? Indien dat laatste, is het volgens de minister nodig om daartoe wel een kader te scheppen? Zo ja, zal hij in overleg treden met de VLIR en VLHORA?
 4. Omtrent de bevindingen uit het rapport van het Nederlandse kennisinstituut Clingendael: in hoeverre bestaan de daarin vermelde risico's ook in Vlaanderen
 - a) op het vlak van inmenging en zelfcensuur;
 - b) op het vlak van beïnvloeding in onderzoek en publicaties;
 - c) op het vlak van beïnvloeding in het onderricht dat gegeven wordt binnen onze hogeronderwijsinstellingen;
 - d) op het vlak van beïnvloeding van zowel Chinese als niet-Chinese studenten in het Vlaamse hoger onderwijs?
 5. Zal de minister de vermelde deelconclusies alsook de aanbevelingen van dit rapport bespreken met de VLIR en VLHORA?
 6. Welke eventuele andere maatregelen neemt de Vlaamse Regering om de informele Chinese invloed op het onderricht, onderzoek en studenten in het Vlaamse hoger onderwijs te monitoren en in te dammen?

[1] Bruno Struys, "Hoe belgische universiteiten het Chinese leger helpen", *De Morgen*, 10 oktober 2020: <http://www.demorgen.be/nieuws/hoe-belgische-universiteiten-het-chinese-leger-helpen~bd4904b5/>

[2] Vraag om uitleg nr. 323 (2020-2021), verslag: <http://www.vlaamsparlament.be/commissies/commissievergaderingen/1432086/verslag/1434726>

[3] Emiel Roothoof, "Evenementen met gevoelige thema's mogen niet opgenomen worden bij sinologie", *Veto*, 19 oktober 2020: <http://www.veto.be/artikel/evenementen-met-gevoelige-themas-mogen-niet-opgenomen-worden-bij-sinologie>

[4] Een voorbeeld hiervan was de TV-uitzending van de Nederlandse omroep HUMAN in het programma *Medialogica*, getiteld "Xi, Xi wat jij niet ziet", uitgezonden 6 januari 2019. Ook VPRO *Tegenlicht* bericht occasioneel over de invloed en inmenging van China.

[5] "China beïnvloedt Nederlands hoger onderwijs en wetenschap", *NOS Nieuws*, 3 juli 2020: <https://nos.nl/artikel/2339484-china-beinvloedt-nederlands-hoger-onderwijs-en-wetenschap.html>

[6] Ingrid d'Hooghe & Brigitte Dekker, "China's invloed op onderwijs in Nederland: een verkenning", *Clingendael Netherlands Institute of International Relations*, 3 juli 2020: http://www.clingendael.org/sites/default/files/2020-07/Rapport_politieke_beïnvloeding_in_het_onderwijs_juni_2020.pdf

BEN WEYTS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

ANTWOORD

op vraag nr. 79 van 22 oktober 2020

van **KRISTOF SLAGMULDER**

Met de rectoren heb ik dit reeds een hele tijd terug besproken. Noch van de hogescholen, noch van de universiteiten, noch van de studenten en noch van de VLIR en de VLHORA heb ik nieuwe signalen ontvangen in verband met de risico's vermeld in het rapport van het Nederlandse kennisinstituut Clingendael. Dit betekent evenwel niet dat deze risico's niet bestaan in Vlaanderen, de risico's zijn gekend, afsprakenkaders zijn gemaakt en worden opgevolgd. Alertheid en kennis hierover binnen de hogeronderwijsinstellingen is dan ook aanwezig. In de Werkgroepen van de VLIR en de VLHORA kan het rapport van het onderzoek van het kennisinstituut Clingendael naar politieke beïnvloeding door China in het hoger onderwijs en de wetenschap van Nederland besproken worden.